

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ปัจจุบันโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมาก การดำเนินงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในวงการเศรษฐกิจหรือแม้กระทั่งวง การศึกษาต้องมีการปรับตัวและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของการทำงานและการใช้ชีวิต โดยสถานการณ์การ แพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็วและรุนแรง เป็นตัวเร่งให้ ทั่วโลกต้องปรับตัวดำเนินชีวิตสู่ความเป็นปกติใหม่ (New Normal) เพื่อลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาด และการกระจายของเชื้อโรคการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลทำให้ดิจิทัลกลายเป็นส่วนหนึ่งของการ ดำเนินชีวิต

การเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีความสะดวกสบายและการ ติดต่อสื่อสารรวดเร็วมากยิ่งขึ้น รวมถึงการส่งข้อมูล ข่าวสาร และองค์ความรู้ต่างๆ ในสังคมทำให้ทุกคน สามารถเข้าถึงข้อมูลที่มีอยู่จำนวนมากได้อย่างรวดเร็วทุกที่ ทุกเวลา ในวงการเศรษฐกิจ การพัฒนา เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้ธุรกิจสามารถปรับตัวเพื่อให้สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ภายใต้สถานการณ์การ แพร่ระบาด ธุรกิจหลายๆ แห่งหันมาใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินงาน เช่น การขายสินค้าและบริการ ผ่านทางออนไลน์ การประชุมทางไกลผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ และการทำงานจากที่บ้าน (Work from Home) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ช่วยลดการเดินทางและการพบปะสังสรรค์ ทำให้สามารถลดการแพร่กระจายของเชื้อ โรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงแค่การตอบสนองต่อสถานการณ์การ แพร่ระบาดของโรค COVID-19 แต่ยังเป็นการสร้างวิถีการดำเนินชีวิตและการทำงานรูปแบบใหม่ที่เป็น ดิจิทัลมากยิ่งขึ้น เป็นการเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โลกดิจิทัลที่เกิดขึ้น นี้ทำให้เราสามารถทำงาน เรียนรู้ และใช้ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น (สุกัญญา แซ่ม ซ้อย, 2561 : 216)

การเปลี่ยนแปลงของโลกทำให้การศึกษาต้องปรับเปลี่ยนไป กระบวนการบริหารสถานศึกษาก็ จะต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง มีการวางแผนการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางเทคโนโลยี เพื่อ พัฒนาการศึกษอย่างต่อเนื่องซึ่งกระบวนการบริหารที่ดีในยุคดิจิทัลต้องประกอบไปด้วยทักษะการตัดสินใจ อย่างมีวิจารณญาณ การวางแผนงานอย่างชาญฉลาด การลงมือปฏิบัติจัดการองค์กร การเข้าถึงบุคลากรใน องค์กรอย่างเข้าใจ อำนวยความสะดวกในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อปฏิบัติงานได้สะดวกทันสมัยและเกิด อุปสรรคน้อยที่สุด (สัมมา รณิธย์, 2560 : 94) ดังกล่าวแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั่ว โลกต้องปรับตัวสู่การเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อให้การศึกษายังคงดำเนินต่อไปได้ภายใต้สถานการณ์การ

แพร่ระบาด การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอนช่วยให้ครูและนักเรียนสามารถติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนความรู้ได้อย่างรวดเร็วและสะดวกยิ่งขึ้น การเรียนรู้แบบออนไลน์ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลและทรัพยากรการศึกษาได้จากทุกที่ทุกเวลา และไร้ขีดจำกัด

ผู้บริหารสถานศึกษาบุคลากรเปลี่ยนแปลงจึงต้องได้รับการพัฒนาทักษะต่าง ๆ เพราะมีความจำเป็นที่จะต้องฝึกฝนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเป็นผู้บริหารสถานศึกษาดิจิทัลจึงจำเป็นจะต้องพัฒนาตนเอง เพื่อสามารถสร้างนวัตกรรมที่เป็นจุดเด่นและสร้างประโยชน์แก่ผู้อื่นทั้งทางด้านการบริหารงานวิชาการ การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาด้านตนเอง ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล การนิเทศการสอน การประเมินผล การสร้างเครือข่าย และเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้นถ้าผู้บริหารสถานศึกษาล้ำที่ที่จะเปลี่ยน มั่นใจที่จะบริหารจัดการอย่างเต็มที่ สรรค์สร้างนวัตกรรมให้มีลักษณะโดดเด่น เหมาะสมกับสภาพปัญหาการศึกษา เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จสามารถสนองตอบต่อการแข่งขัน มีความทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (ประภาภัทร นิยม และคณะ, 2563 : 86) ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลจึงเป็นบุคคลที่วงการศึกษายุคดิจิทัลต้องการให้เข้ามาบริหารสถานศึกษาเพราะการเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำดิจิทัล แสดงให้เห็นถึงความกล้า ที่จะปรับเปลี่ยนทุกอย่างให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง เข้าใจบริบทของสังคมโลกและสามารถนำองค์ความรู้ด้านการบริหาร สู่การปฏิบัติโดยการมีวิสัยทัศน์เชิงดิจิทัล การบริหารงานที่เข้าใจบุคลากรในสถานศึกษา การส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีมาใช้จัดกระบวนการเรียนการสอนการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (จิณณวัตร ปะโคทั้ง, 2561 : 45)

การศึกษาคือรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพอันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าซึ่งการศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง เน้นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคใหม่อย่างสร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ถือว่าเป็นความท้าทายของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในการพัฒนาระบบทัศน์ใหม่เพื่อสร้างนวัตกรรมการบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่สามารถเชื่อมโยงการพัฒนาคนการพัฒนาชุมชนและสร้างกระบวนการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์โลกอนาคต การศึกษาจึงเป็นความคาดหวังจากทุกภาคส่วนว่าจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว (เรืองกิตติ์ สุทธิวิรัตน์, 2563) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นสนามการเปลี่ยนแปลงการศึกษาของประเทศจากนโยบายปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะ และสามารถพัฒนาตัวเองได้เต็มศักยภาพนำมาสู่การประกาศใช้ พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 เนื่องจากต้องพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพมีความใฝ่รู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายให้มีความรู้เท่าทันโลกและมีทักษะในการประกอบอาชีพ ตามความถนัดของ

ผู้เรียนแต่ละคน และให้รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมร่วมกัน พัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561 : 31) การสร้างนวัตกรรมการบริหารจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะ ช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมี ประสิทธิภาพบริหารจัดการความเท่าเทียมในการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นตัวช่วยลดความ เหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมและพัฒนา สถานศึกษาให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีสมรรถนะ ทักษะชีวิต สามารถประกอบอาชีพใน พื้นที่ของตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ (วาทีณี พูลทรัพย์ และสุบัน พรเวียง, 2563 : 89) สอดคล้องกับ หมวดที่ 1 มาตรา 5 ของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 มีใจความว่า พื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาจัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้ (1) คิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา และการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน รวมทั้งเพื่อดำเนินการให้มีการขยาย ผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น (2) ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา (3) กระจายอำนาจและให้ อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อเพิ่มความ คล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ (4) สร้างและ พัฒนากลไกในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และ ภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562, 2562 : 105) พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาจึงเป็นทั้งโอกาสและแนวทางการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ จังหวัดระยอง รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในทุก ๆ มิติไปพร้อม ๆ กัน

จังหวัดระยองได้เข้าร่วมเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพและ ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนร่วม จัดการศึกษา เพื่อให้เกิดรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษารูปแบบใหม่ มีเป้าหมาย 4 ประการ คือ 1) เพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ เจตคติ ทักษะสำคัญ และความรู้ รวมทั้ง ขยายผลสู่นักเรียนทั่วประเทศในอนาคต 2) ลดความเหลื่อมล้ำ ด้านคุณภาพการศึกษา โดยยกระดับผลการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มอ่อนและยากจน 3) พัฒนา นวัตกรรมการบริหารการศึกษาระดับจังหวัด ขยายผลนวัตกรรมการศึกษาทั้งเชิงนโยบายการจัดการ เรียนรู้ และการบริหารในสถานศึกษาไปสู่นโยบายการศึกษาในระดับชาติ 4) ร่วมมือกับภาครัฐ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และประชาสังคมในการจัดการศึกษา การพัฒนา และการขยายผล นวัตกรรม (แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดระยอง, 2565) จากการรายงานผลการศึกษาของศึกษาธิการ จังหวัดระยอง พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางด้านการเรียนของสถานศึกษานำร่องในจังหวัดระยอง ที่อยู่ใน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเอกชน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

มีค่าเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ภาพรวม 4 รายวิชา ปีการศึกษา 2565 ระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของจังหวัดระยอง มีค่าเฉลี่ย พบว่า ต่ำกว่าเกณฑ์ (ศึกษาธิการจังหวัดระยอง 2565) แสดงให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์จากการคาดหวังตามแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดระยอง และนอกจากนี้การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพ ยังพบว่ามีบางประเด็นที่ต้องพัฒนาให้ประสบผลสำเร็จเช่น ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการบริหาร การจัดทำหลักสูตรสมรรถนะ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี การมีส่วนร่วม และการกระจายอำนาจยังไม่ทั่วถึงเท่าที่ควรจะมีผลสำคัญต่อการปฏิรูปแผนพัฒนาจังหวัดระยอง

ดังความสำคัญ และที่มาของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อที่จะนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาในพื้นที่นาร่องนวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การพัฒนาหลักสูตรสมรรถนะ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี การกระจายอำนาจ ผลิตความร่วมมือทุกภาคส่วน การสร้างนวัตกรรมการบริหาร และพัฒนาสถานศึกษานาร่องต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การบริหารสถานศึกษาในพื้นที่นาร่องนวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารสถานศึกษาในพื้นที่นาร่องนวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อบริหารสถานศึกษาในพื้นที่นาร่องนวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง

ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง และเพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์แก่ผู้บริหารสถานศึกษานำไปพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายและประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

ขอบเขตของงานวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษานำร่อง พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยองจำนวน 3,425 คน จำนวน 83 โรงเรียน ดังนี้ โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จำนวน 20 โรงเรียน โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 จำนวน 29 โรงเรียน โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง จำนวน 15 โรงเรียน โรงเรียนในสังกัดเอกชน จำนวน 5 โรงเรียน และโรงเรียนในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 14 โรงเรียน (สำนักงานนวัตกรรมการศึกษา, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง จำนวน 346 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 43) โดยมีค่าความคลาดเคลื่อน อยู่ที่ 20 เปอร์เซ็น โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้อำเภอที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม หลังจากนั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง แต่ละอำเภอที่เป็นที่ตั้งของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง โดยใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยในการสุ่มด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จนได้กลุ่มตัวอย่างเป็นครู จำนวน 346 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดระยอง จำนวน 5 ด้านประกอบด้วย

- 1.1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัล
- 1.2 ด้านการเรียนรู้และการปรับตัวตามเทคโนโลยีอย่างเข้าใจ
- 1.3 ด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้
- 1.4 ด้านการบริหารงานบุคคลเพื่อสร้างแรงจูงใจ
- 1.5 ด้านทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารสถานศึกษาในพื้นที่นำร่องนวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง จำนวน 5 ทักษะประกอบด้วย

- 2.1 การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ
- 2.2 การส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี
- 2.3 การกระจายอำนาจบริหารสถานศึกษา
- 2.4 การสร้างแรงจูงใจให้สร้างนวัตกรรม
- 2.5 การพัฒนาสถานศึกษานำร่องต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ส่วนที่ 2 การศึกษาเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นำร่องนวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง ส่วนที่ 1 การศึกษาสภาพแวดล้อมแนวทางการพัฒนาและการวิเคราะห์สภาพบริบทจังหวัดระยอง
2. การดำเนินการวิจัย ได้ดำเนินการ 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในพื้นที่ (Documentary Study) ได้แก่ รายงานการประชุม รายงานประจำปีของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด รายงานประจำปีกองการศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นำร่องนวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง โดยผู้ให้ข้อมูล คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่นำร่องนวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยองเป็นการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการสนทนากลุ่ม โดยผู้ให้ข้อมูล คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่นำร่องนวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง เป็นการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน โดยไม่ซ้ำกับกลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึกและผู้วิจัยได้กำหนดคุณภาพผู้ให้ข้อมูลทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มไว้ คือ 1) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำงาน อย่างน้อย 2 ปี 2) เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา อย่างน้อย 2 ปี และ 3) เป็นผู้มีความยินดีและให้ความร่วมมือให้ข้อมูลเมื่อเกิดข้อสงสัยหรือ ขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์เพิ่มเติมได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ทักษะความสามารถวิธีการที่เป็นคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ดึงออกมาเป็นตัวขับเคลื่อนการทำงานในยุคของการเปลี่ยนแปลงกล้ำกำหนดทิศทางที่แปลกใหม่สร้างระบบการทำงานที่สมดุลทั้งด้านทรัพยากร บุคลากร วัสดุและงบประมาณที่สำคัญนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นตัวขับเคลื่อนในการบริหารงานเหล่านี้สามารถกระจายงานได้อย่างเหมาะสมและการสร้างต้นแบบเฉพาะตนเพื่อเป็นแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทำงานให้กับสถานศึกษาอย่างเต็มศักยภาพซึ่งจะประกอบไปด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1. **ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัล** หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในการแสดงวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมีความเป็นไปได้มีมุมมองทางด้านการจัดการศึกษาที่ทันสมัย กล้าตัดสินใจ กำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ขององค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลง นำความรู้และวิธีการ ใหม่ ๆ มาแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ

2. **ด้านการเรียนรู้และการปรับตัวตามเทคโนโลยีอย่างเข้าใจ** หมายถึง ผู้บริหาร สถานศึกษามีวิธีการแสวงหาความรู้และการตอบรับกับการทำงานของยุคเทคโนโลยีโดยใช้ความคิด ในเชิงสร้างสรรค์และการคิดเชิงวิเคราะห์เพื่อรับมือต่อปัญหาและตอบสนองต่อบริบทของข้อมูลที่มี การเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาโดยอาศัยการวางแผนที่มีประสิทธิภาพมีความยืดหยุ่นทางความคิดทั้งของ ตนเองและผู้อื่นมีรูปแบบการคิดที่หลากหลายรวมถึงต้องมีทักษะในการทำงานเป็นทีมเพื่อเปิดรับ แนวความคิดที่แตกต่างจากเพื่อนร่วมทีม

3. **ด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้** หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถและการเรียนรู้ของตนเองและวิธีการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา ทุกระดับให้เกิดการเรียนรู้ตลอดจนสร้างค่านิยมเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมและทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ สามารถแสดงศักยภาพการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อให้องค์กรมีความคล่องตัวและยืดหยุ่นส่งเสริม ความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อนำองค์กรให้ประสบความสำเร็จ อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

4. **ด้านการบริหารงานบุคคลเพื่อสร้างแรงจูงใจ** หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่ แสดงออกถึงการสร้างขวัญและกำลังใจกระตุ้นบุคลากรด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้ค่ายกย่องชมเชย รางวัล ข้อเสนอแนะบุคลากรอยู่เสมอส่งเสริมการเกิดทัศนคติที่ดีและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน อำนวย ความสะดวกในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมรวมถึงสร้างค่านิยมและจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติงาน

5. **ด้านทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล** หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีวิธีแสวงหาความรู้ให้มี ความสามารถและทักษะของผู้บริหารในการเข้าถึงและใช้ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ความสามารถในการใช้เครื่องมือดิจิทัลบริหารงานวิชาการ บริหารงานบุคคล งานบริหารทั่วไปและงานบริหาร งบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ และเป้าหมายของสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาในพื้นที่นาร่องนวัตกรรมการศึกษา หมายถึง วิธีการบริหารงานเพื่อ สร้างการเปลี่ยนแปลงการศึกษาและการเรียนรู้ ลดความเหลื่อมล้ำ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้ได้ เต็มศักยภาพ ตรงตามความต้องการของพื้นที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนกระจายอำนาจสู่ สถานศึกษาตามศักยภาพและความพร้อมส่งเสริมสถานศึกษาเป็นนิติบุคคลสามารถบริหารจัดการได้ อย่างอิสระและคล่องตัวมากขึ้นเพื่อให้เด็ก เยาวชน คนในพื้นที่ได้รับโอกาสทางการศึกษามีคุณภาพ การเรียนรู้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าที่เป็นอยู่และจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศสิ่งเหล่านี้

เป็นกระบวนการสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารสถานศึกษาในพื้นที่นำร่องนวัตกรรม การศึกษาให้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่กล่าวมาข้างต้น ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำหลักสูตรที่ มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงานการแก้ปัญหาและการใช้ชีวิตเป็นการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับ ชีวิตจริง เรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้งานได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นการเรียนเพื่อใช้ประโยชน์เป็น การเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการมากขึ้นการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะนั้นผู้เรียน สามารถใช้เวลาในการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามความถนัดและความสามารถของ ตนสามารถไปได้เร็วช้าแตกต่างกันได้ในส่วนการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงพัฒนา เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะประสบความสำเร็จ

2. การส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถ กำหนดนโยบายและการส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกฝ่ายในสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญใน การทำงานการประเมินและการตัดสินใจสร้างวัฒนธรรมในองค์กรให้เข้าใจและรับมือกับการ เปลี่ยนแปลงจากเดิมโดยให้ถือเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นตลอดเวลาพัฒนาตนเองแล้วกำหนดแนวทาง การปฏิบัติที่ชัดเจนสามารถสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ ๆ ระหว่างกันอยู่ เสมอพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีเลือกใช้เครื่องมือให้ตรงกับข้อมูลที่ต้องการแล้วสามารถนำข้อมูล ที่ได้มาเป็นส่วนในการกำหนดวิสัยทัศน์ สามารถสร้างสังคมเทคโนโลยีทางการศึกษาได้ ไม่ว่าจะเป็น การติดต่อสื่อสารการหาความรู้และการเข้าใจเทคโนโลยีอย่างชาญฉลาดวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย และพร้อมที่จะเรียนรู้พัฒนาอยู่เสมอ

3. การกระจายอำนาจบริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผน งานการทำงานอย่างมีส่วนร่วมมีมนุษยสัมพันธ์อย่างดีเพื่อให้บุคลากรในองค์กรออกแบบการทำงาน ร่วมกัน กระจายอำนาจให้อิสระแก่กันและกันบนพื้นฐานของหลักเหตุและผลและใช้เครือข่ายชุมชน หน่วยงานภายนอกมาเป็นกำลังเสริมในการทำงานการบริหารงานที่เป็นยุคดิจิทัลจะต้องมีความคิด สร้างสรรค์แสดงออกถึงความสามารถในการจินตนาการหรือการทำงานที่แปลกใหม่และสร้าง นวัตกรรมใหม่ ๆ

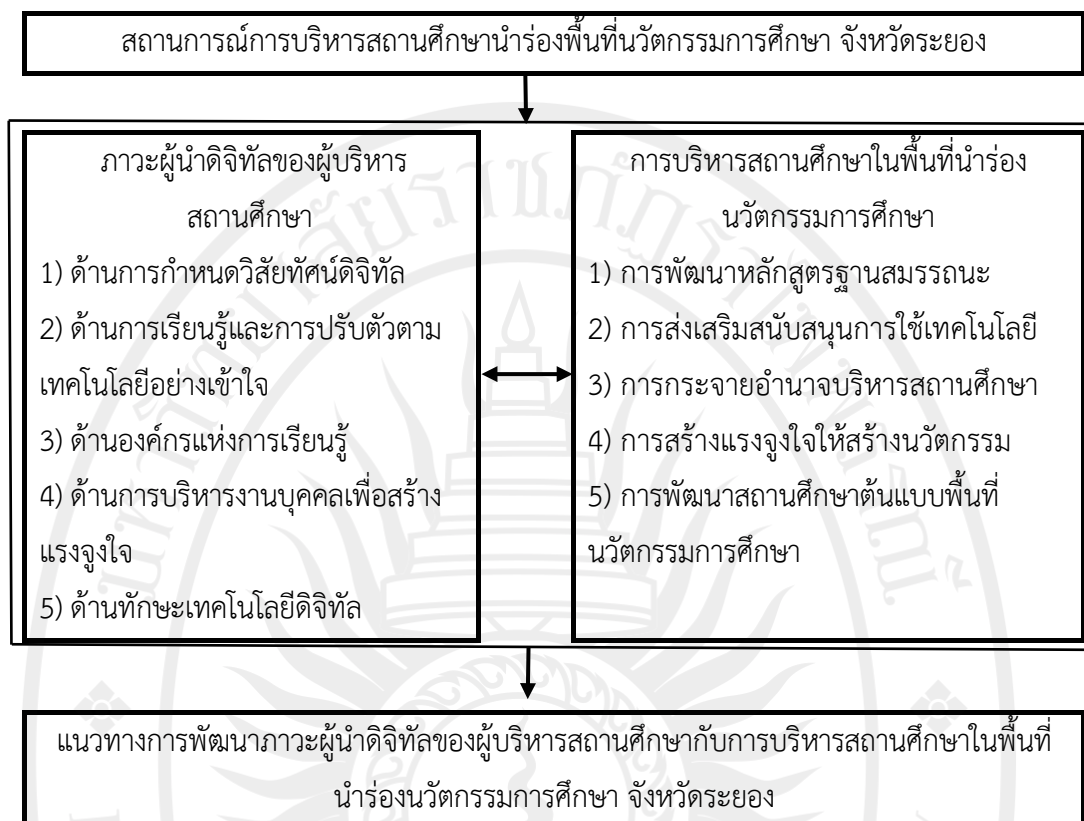
4. การสร้างแรงจูงใจให้สร้างนวัตกรรม หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างนวัตกรรม การบริหารจัดการของตนเองและมีวิธีการกระตุ้นและจุดประกายความคิดให้แก่ครูและบุคลากร ทางการศึกษาให้คิดนวัตกรรมการเรียนการสอนใช้ข้อมูลจากเทคโนโลยีและสารสนเทศให้เกิด ประโยชน์สร้างความโดดเด่นที่แตกต่างจากสถานศึกษาอื่น ๆ ให้ประสบการณ์ที่เหนือความคาดหมาย กับผู้เรียน ผู้ปกครองผู้เกี่ยวข้องและสร้างแรงจูงใจด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การทำงาน วัฒนธรรมองค์กรแห่งความสุข

5. การพัฒนาสถานศึกษานำร่องต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีนวัตกรรมพัฒนาการบริหารจัดการศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่นอกจากกฎระเบียบการบริหารแบบเดิมส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของกลไกบริหารให้มีอิสระในการจัดระบบและวางแผนการศึกษาและส่งเสริมให้สถานศึกษามีบทบาทดำเนินการพัฒนาการบริหารจัดการทางด้าน วิชาการ บุคลากร งานทั่วไปและงบประมาณด้วยตนเอง สร้างการมีส่วนร่วมและกลไกการขับเคลื่อนของภาคประชาชนที่ตอบสนองโจทย์ความต้องการของท้องถิ่นเพื่อร่วมพัฒนานวัตกรรมการศึกษา โดยให้สถานศึกษาสามารถเลือกใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลด้วยตนเองสร้างระบบพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามนวัตกรรมที่สถานศึกษาเลือกสร้างระบบเพื่อรองรับการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องยั่งยืนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมและตอบสนองต่อกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาของพรชนิตว์ ลีนา, (2560 : 79), จินฉนวนวัตร ปะโคทั้ง, (2561 : 306), เลอศักดิ์ มาตา, สุมาลี ศรีพุทธรินทร์, (2564 : 228), มนต์ภัสส มโนการณ และสุบัน พรเวียง, (2564 : 151-153), มูฮำหมัดรุสลิอันลือบาเกลูติ และนิรันดร์ จุลทรัพย์, (2563 : 25-32), รุจาภรณ์ ลักษณะดี, (2565 : 75-79), บรรจง ลาวะลี, (2560 : 350), คือ 1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2. ด้านการบริหารงานบุคคลเพื่อสร้างแรงจูงใจ 3. ด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ 4. ด้านการเรียนรู้และการปรับตัวตามเทคโนโลยีอย่างเข้าใจ 5. ด้านทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล และผู้วิจัยได้วิเคราะห์ การบริหารสถานศึกษาในพื้นที่นำร่องนวัตกรรมการศึกษา จากสมพงษ์ จิตระดับ, สุอังคะ วาทิน และชุตินา ชุมพงศ์, (2561 : 210), สุพีรพัชร พิมพมาศ, (2561 : 56), อาร์บัคเคิล (Arbuckle) (2561 : 133-134), ชาง และคณะ, (Chang and Other) (1986 : 628-639), ประภาภัทร นิยม และคณะ, (2563 : 86), วาทีนี พูลทรัพย์, (2563 : 4), บุญชู บุลชีตศิริ, (2562 : 25), กัมพล เจริญรักษ์ (2562 :14), 1) การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ 2) การส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี 3) การกระจายอำนาจบริหารสถานศึกษา 4) การสร้างแรงจูงใจให้สร้างนวัตกรรม 5) การพัฒนาสถานศึกษาต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ดังภาพที่ 1.1

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการบริหารสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง